ПЕРЕДМОВА

Поки живі, усього нам замало.
Але бувають миті супокою, які триватимуть,
Якщо поталанить.

Реймонд Карвер, «Ультрамарин»

Двоє чоловіків заходять до порожньої студії. Вмощуються на свої місця, довго розмовляють за пляшкою білого вина і прощаються, перш ніж ліки вплинуть на красномовність одного з них. У клубах диму, з незмінною сигаретою, стиснутою артритними пальцями, сидить відомий британський драматург Денніс Поттер, який місяць тому дізнався, що помирає. У манірці, яку він поставив біля пляшки білого вина, не віскі, а морфін. Доки триває його інтерв'ю з ведучим та письменником Мелвіном Бреґґом, Поттер змушений раз у раз прикладатися до неї на очах у телеглядачів, аби притлумити біль, спричинений неоперабельним раком підшлункової залози.

То був 1994 рік. У Британії тоді ніхто публічно не піднімав тему невиліковного раку, не кажучи вже про те, щоб показувати у прайм-тайм на телебаченні, як він нівечить

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

тіло людини. Але Поттер любив шокувати аудиторію, спонукаючи її до роздумів, і використовував драматичні прийоми, щоб зіштовхнути глядачів із некомфортною правдою. Того вечора за сюжетну основу він узяв згасання власного тіла в реальному часі.

Мені тоді було двадцять два, я була студенткою, відпочивала вдома і залюбки уникнула б перегляду телевізійної розмови про смерть, але тато сказав, що я про це шкодуватиму. Отож ми сиділи пліч-о-пліч перед екраном, і я намагалась приховати власне неприйняття Поттерової залежності від морфіну — нічим не замаскованої ознаки близькості смерті. Позаяк мій тато-лікар не схвалював бридливості, я приховувала свої емоції.

Згодом виявилося, що ця поява на публіці була для Поттера останньою. Він помер через два місяці. Але того дня в студії йому вдалося довести усіх глядачів до справжнього театрального катарсису, пов'язаного, однак, не зі смертю, а з життям. Невідворотність наближення скорої смерті дала йому повне право жити так, як живуть діти, — лише теперішнім часом. І радіти кожній секунді.

— Я впевнений лише в сьогоднішньому дні, і це відчуття кожної прожитої мною миті настільки яскраве, що наповнює мене майже патологічно незворушним спокоєм, — і сам саркастично посміхнувся на сказаний ним парадокс. — Розумієте, я насолоджуюсь життям... Минулого тижня я писав у себе вдома і поглянув на цвіт за вікном. То був найбільший, найпишніший, найквітучіший цвіт з усіх можливих, і я його бачив. Усе довкола зараз стало для мене дуже незначним і одночасно як ніколи

значущим, але ця різниця між незначним і значущим уже не має для мене жодного значення. Натомість відчуття власної присутності в кожній миті надзвичайно пронизливе.

Мені на якусь мить здалося, що я отримала рецепт вічного щастя. Впевнена, що тато відчув подібне. Сприймати довколишній світ із загостреною чутливістю дитини. Жити сьогоденням, а не завтрашнім днем, чи сумувати за минулим. Брати від життя усе. Проживати кожну мить як останню. Зрозуміло, що через буденну метушню та клопоти я швидко забула про вміння гостро відчувати теперішність. Як влучно зауважив сам Поттер: «Ми — єдиний вид зі всіх тварин, які знають, що помруть, і все ж продовжують брати банківські кредити, розбазарювати свій час, тобто поводитись так, ніби перед нами ціла вічність».

У 2017 році, через двадцять три роки після його смерті, я знову пригадала ці слова. Мій найдорожчий для мене за все на світі тато помирав. Тільки цього разу це був рак товстого кишківника, а не підшлункової залози. Вже більш ніж пів року татового життя було змарновано на хіміотерапію. Внутрішньовенні крапельниці, аналізи, приступи нудоти, знесилення, знов крапельниці, нервове виснаження, крапельниці, гематоми від уколів. Віра в те, що він одужає, давала йому силу боротись. Навіть коли томографія показала, що метастази були вже повсюди, у ньому все ще палала жага до життя. Він терпів ці щомісячні муки хіміотерапії, бо вона була його шансом на майбутнє.

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Всі ми боялися, що йому лишилось недовго. Не маючи змоги зупинити час, ми намагалися не думати про майбутнє. Якщо нам тільки вдасться, міркувала я, вберегти його від думок про майбутнє, то він уникне професійного прокляття хворих на рак лікарів — занадто ясного розуміння того, як саме буде виглядати твоя власна смерть.

Я пригадувала, як часто він любив розповідати про життя молодих медиків у Лондоні шістдесятих із притаманною цьому часу карнавальною атмосферою свінгу. Як, зависаючи допізна на вечірках, він потім мчав у своєму малиновому спортивному авто марки MG безлюдним Східним Лондоном, бо в ті дні ніхто не звертав уваги на водіїв напідпитку. Як, завершуючи на світанку безперервну чергову зміну в лікарні завдовжки у три доби, він одразу біг до найближчого пабу за рогом, аби гучно і яскраво відсвяткувати свої вихідні, хильнувши пару ранкових пінт пива в компанії м'ясників із сусіднього базару Спіталфілд Маркет. Як відстоював кожного літа чергу за дешевими квитками, аби потрапити на концерти всесвітньо відомого музичного фестивалю *BBC Prom*, де йому доводилося стояти на горішніх балконах під самим дахом концертної зали Альберт Голл і де звуки творів Чайковського та Малера підіймали його ще вище.

Поза сумнівом, музика була для тата одним із утілень того цвітіння. Про силу музики співає Боб Марлі у своїй пісні «Тренч Таун Рок»: «Музика прекрасна тим, що, коли вона тебе накриває, твій біль щезає». Тому навесні 2017 року, нічого не кажучи батькам, я замовила квитки для всіх нас на один із перших концертів літнього сезону

BBC Prom. У програмі була одна з найулюбленіших татових речей — Друга симфонія Елгара у виконанні оркестру Берлінської Штаатскапелле під орудою Даніеля Баренбойма. Я переживала не тільки за те, чи буде він здатний осилити поїздку до Лондона, я навіть не мала певності, що він взагалі доживе до цього дня. Заховані глибоко у шухляді квитки стали для мене своєрідним оберегом, моїм промінчиком надії на майбутнє.

2017 рік став для британців роком ненависті. По всій країні відбувалися терористичні акти. Спочатку в березні народжений у Британії Халід Масуд увігнав свою машину в юрбу на Вестмінстерському мосту, вбивши чотирьох перехожих, після чого зарізав поліцейського, що охороняв вхід до Парламенту. Через два місяці після цього Салман Абеді у фоє стадіону Манчестер Арена підірвав бомбу, яка забрала життя двадцяти двох відвідувачів концерту, серед яких були діти. Червень приніс ще вісім смертей, коли терористи в'їхали автівкою у пішоходів на Лондонському мосту, після чого кинулись різати людей неподалік на ринку Боро-маркет.

Нещастя просто переслідували країну. Ми ще не встигли оговтатись від рішення на минулорічному референдумі про вихід з Європейського Союзу, яке спричинило розкол та конфлікти в суспільстві, що опинилося в атмосфері терору. Приводів для радості було обмаль. Серед зневіри та гніву, коли щодень кількість смертей тільки росла, ми намагалися скрізь, де це можливо, знаходити якусь втіху. Тато, як багато хто з нас, шукав її в численних прикладах спонтанних проявів мужності,

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

які спалахували на загальному тлі ненависті, немов маленькі дива.

— Чула про медсестру з Лондонського мосту? — спитав він мене якось ввечері по телефону.

Коли перелякані пішоходи стрімголов тікали від нападників, двадцятивосьмирічна медсестра Кірсті Боден наважилась кинути їм виклик. Вона заплатила за це смертельним ножовим пораненням у груди в мить, коли схилилась допомогти одній із жертв. Її порив врятувати ближнього вартував їй власного життя.

— Одна-єдина людина показала нам, що ще варто вірити в людство, — розмірковував тато. Будучи лікарями, ми обоє запитували себе, чи вистачило б нам духу вчинити так само.

Липень того року в Британії видався напрочуд сонячним та лагідним, але сили в тата вже майже не лишилось. Аби якось стримати терористів на колесах, нападників, озброєних ножами та пістолетами, по всіх людних місцях у Лондоні розставили бетонні загороджувальні бар'єри. Я не планувала нічого далі, ніж до середини літа. Але, попри сильну слабкість, тато продовжував триматись. У чудовому настрої ми з батьками заїхали на заброньоване заздалегідь місце для паркування прямо навпроти зали — на випадок, якщо татові буде важко йти.

Тримаючись за руки, ми повільно піднялися сходами до зали. Татові кості впирались мені в бік. Вигляд величезних бетонних огорож зіпсував нам настрій.

— Невже дійсно дійшло до того, — запитав він, — що піти послухати симфонію стало смертельно небезпечним?

Перед початком концерту він взяв усім нам по бокалу шампанського. Я боялась, що він намагатиметься не виказувати нам з мамою свою слабкість, буде через силу вдавати, що йому все в радість. Але щойно він зробив ковток шампанського, його очі, що розглядали публіку, засяяли. Моє серце підстрибнуло вгору. Я так про це мріяла.

Ми зайняли свої місця.

— А знаєш, — сказав він, опускаючи своє сухеньке тіло в м'який плюш крісла, — це таки трохи відрізняється від того, як мені доводилося стояти в шістдесятих під самісінькою стелею.

Я витратила велику суму, обираючи такі місця, в яких людині з онкологічною хворобою буде максимально зручно. Ми мали ні більше, ні менше — окрему ложу, і вся сцена була просто перед нашими очима. У кріслі з оксамитовою позолотою під розкішно оздобленою стелею тато більше не скидався на виснаженого пацієнта, він сам весь аж сяяв у променях світла, що падало на нього зі сцени.

У залі запала шаноблива тиша. Оркестр зробив вступ, і за помахом Баренбойма навколо нас поплили перші акорди музики Едварда Елгара.

Відвідуючи батьків, я перестала мучитися питанням, скільки разів іще побачу тата живим. Мені вдалося забути на мить про те, що значить втрачати найдорожчих. Я крадькома глянула на батьків і побачила, що вони тримаються за руки й усміхаються. Боб Марлі був правий. Музика, принаймні на якийсь час, поборола рак.

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>